

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Rev. Patr. Joannis Laurentii Berti, Ord. Eremit. S.
Augustini, Theologia Historico-Dogmatico-Scholastica,
Seu Libri, De Theologicis Disciplinis**

Berti, Giovanni Lorenzo

Monachii [u.a.], 1749

Caput IX. Dei Patris esse Filium unicum, verum, proprium & naturalem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83642](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83642)

lim Patriarchis apparuisse, nullum est ad probandam hujus præexistentiæ argumentum. Ergo &c. Prob. ant. Exodi XIX. 20. habetur descendisse Dominum in Sina, & cap. XX. dedisse legem Moyse, & in Epist. ad Hebræos cap. 2. v. 2. & in Act. Apost. cap. VII. v. 30. habetur legem datam fuisse per Angelos. Item Deus, qui Genes. XVIII. 1. 2. apparuit Abrahamo, ut colligitur ex Epist. ad Hebræos cap. XIII. v. 2. fuit Angelus. Igitur nunquam in veteri Testamento Deus apparuit. Præterea hæc antiquorum PP. opinio non solum nullum habet in Scripturis fundamentum; verum etiam Scripturis è diametro opponitur: quippe ex eadem Epistola ad Hebræos cap. 1. Deus novissime locutus est nobis in Filio. Ergo non per Filium, sed per Angelos loquebatur olim Patribus, ac Prophetis.

20.
Solutio objectionis.

Resp. nego ant. ad probat. dico non unam esse Patrum sententiam circa apparitiones Dei in veteri Testamento; nam quidam arbitrati sunt apparuisse Filium Dei visibilem speciem assumendo, & propterea dictum fuisse Angelum, quasi missum à Patre, quemadmodum appellatur ab Esaia cap. IX. 6. alii docent revera apparuisse Angelos, sed in his fuisse ipsum Filium Dei per singularem assistentiam, & præsentiam. Prima est opinio Patrum Antenicænorum; secunda Hieronymi, Augustini, Gregorii Papæ, Fulgentii, aliorum, *Apparuit Angelus*, (inquit S. P. lib. 3. contra Maximinum prope finem) *in Angelo autem Deum fuisse quis dubitat?* Sive uni, sive alteri sententiæ subscribas; fateri debes olim Filium Dei apparuisse, neque pugnare inter se recentiores, ac veteres Patres.

21.
Roboratio Solutionis.

Certe quod ipsemet Filius Dei apparuerit, valde probabiliter Patres affirmarunt. 1. Quia Num. XXI. 5. legitur Hebræos tentasse Dominum, qui illos

eduxerat de Ægypto, & eam ob rem misisse Dominum in populum ignitos serpentes. Et in 1. ad Corinth. cap. X. 9. habetur, tentasse Christum. Christus ergo erat Angelus, qui eduxit Hebræos de Ægypto, & de quo Deus Pater ait Exodi XXIII. 20. *Ecce ego mitto Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via.* 11. Observarunt eruditi viri in iis Scripturarum locis, in quibus Dominus apparuit, vel allocutus est homines, haberi in Onkelos, in Targum Jonathanis, & Ierosolymitano Dei מַלְאָכָא, *Verbum*: quod mire confirmat veterum opinionem. Tertio: Cum habeatur ex Proverb. VIII. omnia facta esse per Dei Verbum ac Sapientiam; haud incongrue dicitur etiam per Verbum & Filium Dei mandata, & magnificentiam Patris hominibus innotuisse.

22.
Explicatio ulterior.

Hanc sententiam si substinere velis, dicas legem datam per Angelos fuisse, quoniam Filius Dei daturus legem choris Angelicis stipatus apparuit, ut habetur Deut. XXXIII. 2. Ex Angelis, qui apparuerunt Abrahamo primum quidem fuisse Deum, & cæteros veros Angelos, cum ex toto cap. XVIII. Gen. constet Abraham cum uno duntaxat suppliciter egisse, à quo separati sunt alii duo, qui venerunt Sodomam: cum quibus Loth pluraliter loquebatur, & qui ministri erant illius summi Angeli, & Domini, quem Abraham adoravit. Novissime denique Deum locutum nobis in Filio unito substantialiter naturæ humanæ; per quem olim loquebatur multifariam, aut in specie visibili non hypostatice unita, aut in visione, & in ænigmatibus. Verum propter aliorum Patrum, Magistrorumque auctoritatem nolo interim hanc definire quæstionem. Ut ut sit, affirmarunt veteres Filium Dei apparuisse Patriarchis: igitur tanquam certissimum supponebant, Filium Dei tunc extitisse.

CAPUT IX.

Dei Patris esse Filium unicum, verum, proprium & naturalem.

SUMMARIUM.

1. 2. 3. 4. 5. Propugnatur, esse Deo Patri filium ab eo genitum, id est, non adoptione, & gratia, sed generatione, ac naturalem.

à num. 6. usque ad 16. Arii, & Socini Gregaribus respondetur.

De æterna Patris Generatione.

SEQUITUR quæstio de æterna Patris generatione, quam Anti-Trinitarii aggrediuntur: de qua hanc thesım Catholicæ pronuntiamus.

R. P. Berti Theol. Tom. II.

PROPOSITIO: Est Deo Patri Filius ab eo genitus, id est, non adoptione, & gratia, sed generatione, ac natura.

Ex veteri Testamento probatur. Nam

1.
Propositio.

F 2

Psalm.

Probatio 1.
ex veteri te-
stamento.

Psal. 2. 7. legimus; *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu: Ego hodie genui te.* Ad Davidem hæc referunt R. Kimchi, Saadias, & etiam Grotius. Sed ad Messiam spectare fatentur R. Selomoh Jarchi, Jonathan, & Aben-Ezra; imo mystice ad Christum pertinere primi quoque declarant. Profecto de Christo dictum constat ex Epist. ad Hebræos cap. 1. & ex Act. Apost. cap. 13. 24. & sequentibus. Christus ergo est Filius Dei: & quidem filius ab æterno, & filius generatione. Ait enim Psal. *Hodie genui te.* Hodie adverbium est æternitatis, ut in hunc locum observat S. P. Augustinus; quia in æternitate nec præteritum quidquam est, quasi esse desierit, nec futurum quasi nondum sit, sed præsens tantum. *Genui* absolute prolatum veram significat generationem. Ergo habet æternus Pater filium à se genitum sibi que coæternum. In Psalmo pariter cix. 3. habetur: *Ex utero ante luciferum genui te.* Quem psalmum de Christo dictum satis licet ex cap. 22. 11. Matth. v. 44. Octavo Proverbiorum habentur similia. v. 22. *Dominus possedit me in initio viarum suarum.* 24. *Nondum erant abyssi, & ego jam concepta eram.* 25. *Ante colles ego parturiebar.* 30. *Cum eo eram cuncta componens, &c.* Perperam hæc de Sapientia, quatenus attributum est, hæretici interpretantur. Quis enim ignorat, possideri, concipi, parturiri connotare Filii personam? Quis neget illum, qui adest summo Deo, qui cuncta componit, qui ludit in orbe terrarum, esse rem aliquam subsistentem? Si Filii generationem vellet quis recensere, possetne expressius illam describere?

2.
Probatio 2.
ex novo te-
stamento.

Probatur 2. Ex novo Testamento. Joan. 1. 18. hæc extant, *Unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* Ubi de hoc filio dicitur v. 15. fuisse ante Joannem. 11. Dicitur omnes de plenitudine ejus accipere: dicitur ipsum solum Patrem vidisse, quod de comprehensione constat accipiendum: dicitur tollere peccata mundi: dicitur esse auctorem gratiæ, quemadmodum Moyses fuit auctor legis; & à priori versu ad ultimum plurimis divinitatis characteribus insignitur. Et cap. v. 17. ait Dominus: *Pater meus usque modo operatur, & ego operor.* Hinc Jesum verissimum esse Dei filium ratione multiplici evincit. 1. Quia ut solveret Judæorum objectionem, quod non esset languidus sanandus sabbato: respondet se eadem opera Patris implere, & quæcunque ille

facit hæc & filium similiter facere; videlicet & Patrem & Filium post rerum creationem non posse ab opere revera cessare, & licet sabbato nihil fuerit productum, & hominibus ab operibus servilibus sit abstinendum; Patrem tamen ac Filium suum, *usque modo*, continuo scilicet, & incessanter operari conservando, beneficiendo, sanando. 11. Sequitur Joannes v. 18. *Propterea ergo magis querebant eum Judæi interficere, quia non solum solvebat Sabbatum, sed & patrem suum dicebat Deum, æqualem se faciens Deo.* Habet Græca *πατέρα ἴδιον, Patrem proprium.* Et ob hanc præcipue causam mortem illi intentarunt; quare si Filius non fuisset verus Deus, videretur Judæorum scelus aliqua ex parte excusandum; eo vel maxime, quod illum adjurante Pontifice, Matth. xxvi. 63. an revera esset Dei filius, se esse confessus est, nec diluit illatam sibi accusationem blasphemiam. 111. Scribit ibidem Joannes, sicut Pater suscitavit mortuos, sic & filium vivificare quos vult: tam illum, quam istum habere vitam in semetipso: utrumque esse eodem jure honorificandum ab omnibus. Plura sunt hujus generis in Evangelio Joannis, quæ ut simus breviores, omittimus.

Neque dissentit Evangelista Matthæus: cuius insignem locum produximus principio capitis iii. Addamus præclarissimam Petri confessionem cap. xvi. 16. *Tu es Christus filius Dei vivi.* Hæc emphasi non intelligitur duntaxat Jesum esse Christum, esse Messiam, esse filium Dei adoptivum; quippe id antea Petrus audierat ab Andrea, ut constat ex cap. 1. Joannis 41. sed hæc fuit revelatio æterni Patris, non carnis & sanguinis, nimirum mortalis hominis. Quare ob talem veram, eximiamque confessionem meruit Petrus cæteris Apostolis anteponi, & distincto laudis præconio à Domino celebrari.

Prætermittendus non est Apostolus Paulus, qui in Epist. ad Hebræos cap. 1. v. 2. scribit: *Novissime diebus istis locutus est nobis in filio.* Ubi plurimis characteribus æternam designat generationem. Nam 1. ait per hunc filium condita esse sæcula: ita appellantur metonymice spiritualia. Ac nota particulam *Per*, non vertendam esse, propter, quasi propter Christum Deus mundum condiderit; tum quia græce extat *δι*, & propositio *δι* cum genitivo causam significat effectricem: tum quia v. 10. de hoc filio dictum asseritur. *Tu in principio, Domine, terram fundasti.* Ergo

Ergo Filius iste omnium rerum creator est. II. Appellatur splendor, & character paternæ gloriæ; quibus demonstratur esse generationem ejus naturalem, cum sit splendor & imago Patris, & ab eo tanquam lux à sole processerit: unde recte habet Syrus **נִרְאָה**, *Germen*. III. Dicitur: *portans omnia verbo virtutis suæ*, id est omnia comprehendens, & continens, quibus exprimitur summa Christi potestas, ac plenissima omnipotentia, IV. Ait Apostolus *hunc filium sedere ad dexteram maiestatis in excelsis*. Extat græce **ἐξ ὑψους**, & hebraice **כְּכֹרֶן**, *Throni maiestatis*. At Thronus maiestatis ubique eandem summam Dei gloriam significat, ut in hunc locum ostendit Grotius. V. Affirmat Paulus, hunc Filium esse tanto Angelis sublimiorem, quanto differentius præ illis nomen hereditavit: quod est nomen Filii Dei nulli Angelorum concessum, *Cui enim* (inquit v. 5.) *dixit aliquando Angelorum, Filius meus es tu, ego hodie genui te?* Atqui etiam Angeli dicuntur in sacris literis filii Dei, ut Psalm. LXXXVII. & Job. I. 6. II. I: eoquod & ipsi filii sint adoptione: Si ergo Christus singulariter Filius appellatus est; non adoptivus erit, sed proprius, unigenitus, ejusdemque confors naturæ. VI. Vocat Apostolus hunc Dei filium v. 8. Deum v. 12. immutabilem, v. 14. singulis Angelis, ac ministris longe præstantiorem: nec poterant de vero Deo digniora, ac sublimiora nuntiari.

Tertio probatur ex Patribus Antenicænis: inter quos asserunt primo quidam Eruditi Epistolam Sancti Barnabæ, sed cum dubiam censeat Joannes Baptista Cotclerius, incerti auctoris Menardus, & exaratam post tempora Barnabæ Jacobus Armachanus, non opus est hanc proferre. Citabimus nos Hermam, de quo habes iudicium nostrum supra cap. v. Is similitudine IX. ait: *Filius quidem Dei omni creatura antiquior est*. Accedit Ignatius in Epist. ad Magnesianos: *Qui ante secula apud Patrem erat, & in fine apparuit*. Iustini Philosophi ac Martyris in Apologia hæc sunt verba: *Porro filius ejus, qui solus proprie dicitur filius, Verbum simul cum illo ante creaturas existens, & nascens, quoniam per eum prinitus cuncta condidit, & ornavit*. Tatianus etiam in Orat. contra Græcos, inquit: *Verbum igitur illud caeleste, Spiritus à Patre genitus, & ratio ex rationali potentia, &c.* Consimilia habet Athenagoras in Legatione pro Christianis: in qua appellat Christum *Primogenitum Patris progeniem, ex ipso prodeuntem, ut rerum cunctarum idea & energia foret*. Irenæus denique lib. IV. adv. hæreses cap. 7. *Hic enim Filius, qui est Verbum Dei ab initio præstruebat, non indigente patre Angelis, uti faceret conditionem, & formaret hominem, propter quem & conditio fiebat*.

Ex dictis etiam Theologica efficitur ratio: quippe Generatio definitur origo viventis à vivente in similitudinem naturæ: Verbi processio est hujusmodi: Ergo est generatio. Minor probatur; nam Joannis XVI. 28. ipsemet Christus ait: *Exivi à Patre, & veni in mundum*: Ps. 2. 7. inquit idemmet Pater: *Hodie genui te*: Ad Galat. IV. 4. *Misit Deus filium suum*. Quibus constat Verbi à Patre origo, ac processio. Rursus Joannis I. 4. legitur, *In ipso vita erat*. v. 26. *Dedit filio habere vitam in semetipso*: & Epist. I. cap. I. 2. *Annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis*. His verbis Filium viventem esse nemo non videt. Et denique ad Hebræos I. 3. appellatur filius *Splendor gloriæ, & figura substantiæ patris*, quemadmodum Sap. VII. 26. *Candor lucis æternæ, speculum sine macula Dei maiestatis, & imago bonitatis illius*. Is vero paternæ Gloriæ ostenditur in Filio similitudo. Quare nulla in eo deest germanæ conditio generationis.

ARI, ET SOCINI GREGALIBUS
RESPONDETUR.

Opponebant Ariani I. Verbum non Dei filius unigenitus est, sed quasi unigenitus, dicente Joanne cap. I. 14. *Vidimus gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti, &c.* Non est ergo Unigenitus, proprius, ac naturalis. II. Cap. X. 36. *Quem Pater sanctificavit* (inquit Salvator noster) *& misit in mundum, vos dicitis: quia blasphemias: quia dixi, Filius Dei sum?* Filius est ergo non natura, sed adoptione per sanctitatem, & gratiam. III. Appellatur ab Apostolo ad Colossens. I. 15. *Primogenitus omnis creatura, & v. 18. primogenitus mortuorum*. At primogenitus alios ejusdem conditionis filios connotat. Quare cum omnes alii sint filii adoptivi, etiam Christus in istorum numero comprehenditur. IV. In priori ad Corinthios cap. XV. 28. hæc leguntur: *Cum autem subjecta fuerint illi omnia, tunc & ipse filius subjectus erit*.

F 3

4.
Probatio 3.
ex Patribus
Antenicæ-
nis,

6.
Obiectio 1.
Arianorum.
& similes

ei, qui subiecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus. Est ergo Christus Filius Dei sola administratione, & principatu Ecclesiae, quam illi Pater cum plena potestate subiecit, ita tamen, ut absoluto temporalis Ecclesiae regimine ipsemet Filius commissum sibi resignet imperium.

7. Solutio ob. jectio. Resp. ad 1. Verbum esse unigenitum Patris proprium ac naturalem, in sinu Dei reconditum, Patremque suum comprehendentem, ut affirmat Joan. cap. 1. v. 18. Neque oppositum probat particula quasi superioris versus 14. nam graecum *ὡς*, quasi, est ut plurimum *ὡς* *ὡς* *ὡς*, sive ut Hebraei appellant, *לְאִמְתָּהּ* *לְאִמְתָּהּ* scilicet definitivum, atque, ut scribit hom. 11. in Joannem Chrysostomus, *ἐξ ἀποδείξεως, ὡς ἀντιπροσέτις ἰσοϋσίου*, Confirmationis, & indubitatae determinationis. Ita Matthaei xiv. 5. legimus: *Quia sicut Prophetam eum habebant* Gr. *ὡς προφητῶν*, & in Epist. ad Philem. ut Paulus, Graece, *ὡς Παῦλος*. Et est etiam consuetudo sermonis Regem maiestate, regali-que comitatu incedentem, sic paucis describere, vidimus magnificentiam, ut regis. Videatur citato loco Chrysostomus. Quod opponunt aliqui Lucae 111. 23. in his verbis, *Erat incipiens quasi annorum triginta*, τὸ quasi diminutivum esse, nihil efficit: quippe non extat hoc loco *ὡς ὅσον*, quasi definiens, sed *ὡς* *ὡς* *ὡς* quasi indeterminatum. Accedit participium *Incipiens*, quo innuitur sequentis adverbii, quasi, significatio: qui enim trigessimum annum incipit, nondum complevit. Sed neque conveniunt Chronologi de anno quo Christus ad baptismum accessit, & an inceperit, an expleverit annos triginta.

8. Solutio 2. Ad secundum respondet Estius Com. in Joannem non probare Christum hoc argumento se esse filium Dei, sed se non male & inconvenienter fecisse, quod se dixerit filium Dei. Si enim homines, propterea quod ad illos sermo Dei factus fuerit, Scriptura vocat Deos; quanto justius ille, quem Pater sanctificavit, & misit in mundum absque suspitione blasphemiae vocare se poterit filium Dei? Refellit ergo Judaeorum calumniam argumento quod appellant à minori ad majus. Caterum hinc etiam eruitur Christum esse filium naturalem. 1. Quia se praefert omnibus, quos vocat lex Dei filios; ideoque non est ipse, ut alii sunt, filius per adoptionem. 11. Quia nemo dicitur mitti in aliquem locum nisi antea alibi fuerit; & consequenter, ut ait S. Thomas lect. 6. in cap. x. Joan.

Quem Pater misit in mundum, est filius Dei, qui in aeternitate praexistit. 111. Quoniam, ut argumentatur Augustinus Tract. 48. in Joan. dixerat Christus paulo ante, *Ego, & pater unum sumus*: quod constat accipiendum esse de unitate potestatis, ideoque & substantiae: his enim probat neminem posse de manu ejus suas rapere oves sicuti nequeant rapi de manu Patris. 1v. Quod Judaei sustulerunt lapides ut eum lapidarent, videntes se facere filium Dei. Ex qua criminatione colligitur revera Dei filium esse: quandoquidem si non agnovisset verum esse quod objiciebatur, debuisset pro Dei honore crimen obiectum refellere, dicendo, *Non sum Deus*, sicut fecit Joannes dicens, *Non sum ego Christus*. Neque refert, dici Christum sanctificatum à Patre: quandoquidem sanctificavit illum Pater, quando genuit, ait Augustinus. Sanctificavit quoque ipsius humanitatem quando filium misit inquit libro de Trinit. vii. S. Hilarius.

Ad 3. Resp. Christum dici juramento *primogenitum*. Primo quia haec vox non solum est ordinis (quo sensu non convenit Christo, qui est unigenitus) sed etiam dignitatis, ut Gen. 49. 3. vocatur *primogenitus major in donis, & prior in imperio*. Deinde quia prior est genitus à Patre, quam ulla creatura; ut habetur Prov. viii. 22. Est enim *Primogenitus*, quasi, *prius genitus*. Praeterea quia *Primogenitus* est princeps fratrum suorum, & Christus in Ecclesia primatum tenet: unde Apocalyp. 1. 5. appellatur, *Primogenitus mortuorum, & princeps regum terra*. Rursus, quia *primogenitus* erat haeres paternorum bonorum, à cujus manu reliqui partem capiebant hereditatis: & Filius est *haeres universorum*, ut ait Apost. ad Hebraeos 1. 6. & ipse fecit nos *regnum Patri suo*, ut habetur 1. Apocal. 6.

Ad 4. respondent quidam: Filium debellatis hostibus, & omnibus in potestatem redactis, subijciendum esse Patri in Corpore suo mystico, quod est Ecclesia: quorum responsio Athanasii, Theodreti, Gregorii Theologi, & Ambrosii nititur auctoritati. At alii cum Hieronymo, & Augustino censent Christum subijci Patri juxta dispensationem carnis assumptae. Et sane de Christo ut homine Apostolus toto illo capite verba facit. Inquit vero subijciendum in fine saeculorum, non quod subiectus modo non sit: sed, ut scribit S. Pater libro contra Sermonem Arianorum cap. xxxvii. *Ne quis in eo putaret spiritum, & corpus humanum aliqua conversione peri-*

peritum. Nec mirum; id enim opinati sunt Sabelliani & Marcionitæ, de quibus agit Ambros. lib. v. de Fide cap. vii. nec non quidam Ariani, quos perstringit loco citato Augustinus.

II. Obiectio 2. Wolzogenii.

Opponit 2. Wolzogenius. Causæ, ob quas Christus Dei sit filius quatuor potissimum in sacris literis memorantur, quarum nulla est vera ac propria generatio. Prima causa est, quia absque operatione viri ullius, virtute Spiritus Sancti immediate in utero Virginis conceptus est, nullumque adeo alium patrem præter ipsum Deum habuit. Quam causam indicavit Angelus, Mariam sic alloquens: *Spiritus Sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi, ideoque quod ex te nascetur Sanctum, vocabitur filius Dei.* Altera causa est, quia à Patre sanctificatus, & in mundum missus, de qua supra. Tertia, quia eum Deus suscitavit à mortuis, atque ad vitam immortalem denuo quasi genuit. Hanc causam allegat Paulus in sua Concione, quam habuit Antiochiæ, ubi inter cætera sic fatur: *Annunciamus vobis promissionem, quæ facta est patribus, quod eam Deus impleverit nobis filiis eorum, dum resuscitavit Jesum; sicut etiam in Psalmo secundo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te, Act. xiii. 32. 33.* Quarta causa est, quia eum ad dexteram suam collocavit in cælis, donavit illi nomen, quod est super omne nomen, constituit eum Judicem vivorum & mortuorum: ob quam Divinam sublimitatem, & similitudinem cum Deo est ille in summo gradu, & perfectissima ratione Filius Dei.

12. Solutio

Resp. hæc omnia sempiternam, divinamque generationem non evertere, sed confirmare. Enimvero Lucæ 1. 35. prænunciat Angelus: *Quod nascetur ex te, vocabitur filius Dei; hoc est, non solum qui à sinu Patris in uterum tuum veniens obumbrabit tibi, sed etiam id quod de tua substantia sociabit sibi, ex hoc jam vocabitur filius Dei, quemadmodum is qui à Patre est ante sæcula genitus, tuus quoque amodo reputabitur Filius.* Ita Bern. hom. 1. de laudibus Virginis. In hujus autem interpretationis præsidium adverto primum particulam *Ideo* ex præcedenti sermone consequentiam inferre: quapropter sensus est, *Quia Spiritus Sanctus superveniet in te, & Virtus Altissimi obumbrabit tibi*, quo simul mira naturæ Divinæ, & humanæ declaratur unio, igitur quod nascetur ex te vocabitur, & erit Filius Dei. Ad hæc observo cum Gregorio

Magno lib. xviii. Moral. Job. 17. *Obumbrationis* vocabulum utramque significare naturam: umbra enim à lumine formatur, & à corpore: & Dominus per divinitatem lumen est, & per humanitatem corpus. Rursus animadverto cum eruditis viris haberi *Sanctum* neutrius generis, quod argumento est, Filio Virginis sanctitatem inesse essentialem, non, ut ita dicam, adjectivam. Item legi in Aethiopica versione, ubi nostra habet, *Hic erit magnus, Hic erat*, distinctis quoque characteribus: ut Tom. v. Polyglottæ Waltonianæ p. 249. Noto etiam supernaturalem Christi conceptionem peractam virtute Spiritus Sancti satis declarari illis verbis, *Spiritus Sanctus superveniet in te*: sequentia ergo innuunt aliquid præstantius, nempe unitiorem Divinæ, humanæque naturæ. Postremo neminem negaturum puto, quod Christus Dominus potiori jure sit filius Dei, quam Adam, quem tamen ex terræ sinu absque matre Altissimus procreavit; sed de priori causa jam satis.

Ad tertiam (de altera enim supra) do

13. Solutio alterior.

Wolzogenio illud Psalm. 2. *Ego hodie genui te* etiam de Resurrectione dictum esse. Ita docent quippe nobilissimi Interpretes Origenes, Hilarius, Chrysostomus, Ambrosius. Sed excludi inde generationem æternam, perperam hæreticus jactitat. Locum Psalmi de imperceptibili divinaque generatione exponunt Gregorius Nyssenus, Cyrillus Alexandrinus, Athanasius: de temporali Athanasius ipse, Fulgentius, Euthymius: de resurrectione illi, quos jam memoravi. Neque tamen discrepant inter se. Statuendum primo hic Divinam probari generationem: quod præstat eruditissimus Bosluetius ita singulas particulas pensitans: *Dominus*, inquit, *dixit ad me*; non ad alios, sed ad me proprie, singulariter: *Filius meus es tu*; tu, inquam, & non alius. Ergo unicus, unigenitus, singularis. Quod nusquam ea emphasi dictum de quopiam. *Ego hodie genui te*: non ergo adscitus, non adoptatus, sed genitus: nec gratia, quod Angeli, quod homines; sed natura filius. Et quidem Apostolus ad Hebræos 1. de propria, ac vera generatione hunc locum accipiendum esse declarat. De temporali Christi conceptione dictum quoque perquam optime. Nam etiam si Pater de sua substantia nequaquam humanam Christi naturam genuerit; temporali tamen generatione factum est, ut filius hominis fieret filius Dei naturalis, ob

ob unionem, quam dicimus hypostaticam. Non aliter de resurrectione dicendum est. Ad hanc spectat illud *Hodie genui te*, quoniam Christus resurgens à mortuis se verum filium Dei manifestavit. *Pulchre autem Pater dicit ad filium: Ego hodie genui te, hoc est, quando redemisti populum, quando ad celi regnum vocasti, quando implesti voluntatem meam, probasti meum te esse filium:* inquit lib. III. de Sacramentis cap. 7. Ambrosius. Præterea Christi resurrectio nihil aliud fuit, quam æternæ ejus generationis progressus: cum enim natus sit filius Dei vivi, & ipse vita sit, necesse fuit, ut iterum ederetur, & quodammodo gigneretur; ait præcatus Meldensis Episcopus. Ipse Christus Joannis xvii. 5. ita Patrem oravit: *Clarifica me tu, Pater, claritate quam habui, priusquam mundus esset, apud te.* Ergo claritas & gloria resurrectionis nihil est aliud, quam revocatio Unigeniti Dei ad vitam, & jus originis suæ. Sive ergo de sempiterna generatione, sive de conceptione temporali, sive de resurrectione ex mortuis egregium Psalmi locum accipiamus, idem omnino concluditur.

14.
Solutio.

Ad quartam causam satis erit, si dixerimus omnes recensitas; aliasque Christi prærogativas ab æterna generatione, tanquam à primo fonte manare.

15.
Obiectio 3.
Zwikeri.

Opp. 3. Zwikerus: Antenicani Patres, præsertim Herma, affirmant Filium Dei esse antiquiorem omni crea-

tura, non generatione, sed prædestinatione. Nam Visione 11. similia profert Herma de Ecclesia, dicens: *Omnium prior creata est, ideo unus: & propter illam mundus factus est.* At Ecclesia est prior tantum prædestinatione. Ergo & Filius Dei. Addit Auctor Irenici Irenicorum, Hermam similitudine v. Filium cum Spiritu Sancto confundere, dum ait *Filius Dei Spiritus Sanctus est.*

Respondet Joannes Ernestus Grabe in notis ad Bullum, Hermam putasse animas principio creatas antequam unirentur corporibus, (quem errorem tribuunt etiam Auctori Recognitionum Pseudo-Clementis, & defendit postea Origenes) atque Ecclesiam creatam initio sæculorum ratione animarum. At quare non dicam potius creatam à principio ratione Angelorum, quorum pars ad Ecclesiam triumphantem pertinet? Nul- lum est igitur argumentum Zwikeri, & nulla erroris Hermæ probatio. Recte quoque Filius vocatur Spiritus, quod nedum est nomen particularis personæ, sed etiam Deo, Angelisque commune. Ita Filium dixerunt Spiritum Tertullianus in 1. contra Marcionem, Lactantius lib. iv. de Sapientia cap. 6. Cyprianus de Idolorum vanitate, & alii. Nota sunt carmina Prudentii in Apotheosi:

Spiritus ille Dei, Deus & se corpore Matris

Induit, atque hominem de Virginitate creavit.

16.
Solutio.

CAPUT X.

Joannis Ludovici Wolzogenii adversus Divinam generationem sophismata.

SUMMARIUM.

à num. 1. usque ad ultimum enervantur argumenta, quæ primum Arianæ; dein fra-

tres Poloni, & hos inter Wolzogenius congesterunt.

Wolzogenii
sophismata
contra Divi-
nam Gene-
rationem.

HACTENUS argumenta directe contra Scripturas ac Patres pugnantia. Sequuntur ea, quæ syllogizando primum Arianæ, deinde Fratres Poloni, & hos inter Wolzogenius, congesterunt. Sunt autem hujusmodi.

I.
Obiectio 1.

I. Si Pater, qui omnium confessione est summus Deus, aliam personam ex essentia sua genuerit, sequeretur alium Deum genuisse: quemadmodum fieri videmus in humana generatione, ut Pater quando filium ex essentia sua gignit, alium hominem gignat. Itaque per istam generationem ex uno Deo fient duo Dii, sicut in humana generatione ex uno homine fiunt duo homines.

Quemadmodum enim in generatione humana Pater & Filius habent numero distinctam essentiam, quia Pater habet essentiam suam à seipso, Filius essentiam suam accepit per generationem à Patre: ita in Divina generatione erit statuendum. Ideo hanc sententiam tempore Nicæni Concilii, in quo Arius damnatus est, viguisse inter Patres, ex Symbolo illius Concilii liquet; ubi Christus dicitur esse *Deus de Deo.*

Resp. negando sequelam. Quando enim inter Deum & creaturas comparatio instituitur, debemus omnem imperfectionem istarum ab illo remove- re; quemadmodum in eo asserentes natu- ram,

2.
Solutio.